

ТЕМА 12. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

1. **Методи пропаганди та агітації з безпеки життєдіяльності та охорони праці.**
2. **Обов'язки посадових осіб та організація роботи з охорони праці і безпеки життєдіяльності в закладах освіти.**
3. **Світлова та звукова сигналізація.**
4. **Запобіжні надписи, сигнальні фарбування.**
5. **План евакуації з приміщень у випадку аварії.**

Методи пропаганди та агітації з безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Пропаганда в області безпеки життєдіяльності та охорони праці направлена на поширення інформації, ідей, художніх цінностей, даної про останні досягнення науки і техніки у вказаній області з метою формування емоційних станів, знань і уявлень. Через дані чинники виявляється вплив на життєву позицію людей, соціальних груп, суспільства, їх поведінка в різних ситуаціях. Розрізняють усну, друкарську, наочну пропаганду, пропаганду через засоби масової інформації та інші.

Усна пропаганда проводиться головним чином в формі публічних виступів лекторів і пропагандистів по тематиці безпеки життєдіяльності перед різними групами населення з використанням таких форм, як лекції, семінари, конференції, тематичні вечори, вечори питань і відповідей, вікторини, наукові консультації, зустрічі з фахівцями.

Друкарська пропаганда здійснюється шляхом публікації в періодичних і інших виданнях виступів авторитетних фахівців в області безпеки життєдіяльності, вчених, представників громадських організацій, а також видання посібників, брошур, пам'яток за правилами поведінки в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій.

Наочна пропаганда знаходить своє вираження в організації стаціонарних і пересувних виставок, обладнанні кімнат, класів, музеїв, кутків, стендів з фотографіями рятівників, пожежних і т. д.

Обов'язки посадових осіб та організація роботи з охорони праці і безпеки життєдіяльності в закладах освіти.

Керівник закладу освіти:

- 1) є відповідальним за створення безпечних умов освітнього процесу згідно із законодавством про охорону праці, цим Положенням; не дозволяє проведення освітнього процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов;
- 2) відповідно до Типового положення про службу охорони праці створює в закладі освіти службу охорони праці, безпеки життєдіяльності, яка безпосередньо підпорядковується йому; призначає відповідальних за організацію роботи з охорони праці, безпеки життєдіяльності в закладі освіти та визначає їх функціональні обов'язки, забезпечує функціонування системи управління охороною праці;

- 3) призначає наказом осіб, відповідальних за стан охорони праці в структурних підрозділах, навчальних кабінетах, лабораторіях, майстернях, спортзалах, тирах (стрільбищах) тощо;
- 4) затверджує посадові інструкції керівників структурних підрозділів, працівників з обов'язковим блоком питань з охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- 5) перед початком навчального року, а також періодично протягом навчального року оцінює технічний стан обладнання та устаткування навчальних приміщень закладів освіти;
- 6) уживає заходів щодо приведення інженерно-технічних комунікацій, устаткування, обладнання у відповідність до чинних стандартів, правил, норм з охорони праці;
- 7) укладає колективний договір (угоду), що містить розділ з охорони праці, безпеки життєдіяльності, та забезпечує його виконання;
- 8) забезпечує виконання вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці, заходів з охорони праці, безпеки життєдіяльності, передбачених колективним(ою) договором (угодою), приписів органів державного нагляду за охороною праці, пропозицій виборного органу первинної профспілкової організації (представника профспілки);
- 9) на засіданнях педагогічної ради закладу освіти, нарадах керівників структурних підрозділів, осіб, відповідальних за стан охорони праці, безпеку життєдіяльності, організовує звітування з питань профілактики травматизму, виконання заходів розділу з охорони праці, безпеки життєдіяльності колективного договору (угоди), видає накази, розпорядження з цих питань;
- 10) організовує профілактичну роботу щодо попередження травматизму і зниження захворюваності серед здобувачів освіти та працівників закладів освіти;
- 11) організовує роботу з розробки програми вступного інструктажу та забезпечує проведення всіх видів інструктажів:
 - з охорони праці - відповідно до Типового положення;
 - з безпеки життєдіяльності - відповідно до цього Положення;
- 12) організовує роботу щодо розроблення та періодичного перегляду один раз на 5 років:
 - інструкцій з охорони праці для працівників відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України від 29 січня 1998 року № 9, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07 квітня 1998 року за № 226/2666 (у редакції наказу Міністерства соціальної політики України від 30 березня 2017 року № 526) (далі - Положення про розробку інструкцій);
 - інструкцій з безпеки під час проведення навчання для здобувачів освіти відповідно до цього Положення;
- 13) сприяє здійсненню громадського контролю за додержанням вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці;
- 14) контролює забезпечення здобувачів освіти та працівників закладів освіти спеодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту згідно з

Положенням про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям;

15) здійснює контроль за підготовкою трудових студентських загонів, учнівських об'єднань щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці та відпочинку на місцях їх дислокації;

16) сприяє проведенню дозиметричного контролю відповідно до нормативно-правових актів з обов'язковою реєстрацією в спеціальному журналі;

17) забезпечує навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності здобувачів освіти та працівників закладів освіти відповідно до законодавства і цього Положення;

18) сприяє виконанню організаційно-технічних заходів упровадження системи стандартів безпеки праці, проведенню атестації робочих місць за умовами праці;

19) організовує проведення обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів працівників закладів освіти відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 травня 2007 року № 246, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 23 липня 2007 року за № 846/14113 (із змінами), та наказу Міністерства охорони здоров'я України від 23 липня 2002 року № 280 "Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення і може призвести до поширення інфекційних хвороб", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08 серпня 2002 року за № 639/6927 (із змінами);

20) не дозволяє виконання робіт, які негативно впливають на здобувачів освіти і працівників закладів освіти та стан довкілля;

21) здійснює постійний зв'язок з органами виконавчої влади та громадськими об'єднаннями щодо запобігання травматизму серед здобувачів освіти та працівників закладів освіти;

22) при настанні під час освітнього процесу нещасного випадку вживає заходів, передбачених Положенням про порядок розслідування нещасних випадків.

Світлова та звукова сигналізація.

Сигналізація призначена для попередження працюючих про пуск і зупинку обладнання, порушення технологій процесів, аварійну ситуацію. За принципом дії вона може бути світловою, звуковою, світло-звуковою, одоризацій (за запахом), кольоровою тощо. Світлову сигналізацію використовують на транспортних засобах, в електроустановках, на пультах керування напівавтоматичними та автоматичними лініями. Сигнальні пристрої контролюють температуру, тиск, швидкість руху, вміст у повітрі шкідливих речовин, вібрацію, рівень шкідливих випромінювань тощо.

За функціональним призначенням сигнальні пристрої поділяються на: аварійні (сповіщають про виникнення небезпечного режиму в роботі); інформаційні (інформують про вид і значення параметрів, що визначають безпеку); запобіжні (попереджують про необхідність дотримання вимог безпеки).

Засоби світлової сигналізації обладнуються світлофільтрами червоного, жовтого, зеленого та синього кольорів.

Сигналізацією у вигляді світлової лампи обладнується : 1) устаткування, на якому усунення технічних або технологічних неполадок є небезпечною та трудомісткою операцією, 2) всі види технологічного устаткування, яке має окремо розміщені станції керування (для попередження про подачу напруги до ланцюга керування електропривода), 3) для попередження про пуск обладнання на автоматичних лініях, конвеєрах тощо.

Звукова сигналізація у вигляді сирен, гудків, дзвінків, зумерів, реунів, свистків використовується на машинах з ж великим рівнем шуму.

При одоризаційній сигналізації, що застосовується у газовому господарстві, у гази, які не мають запаху (метан, пропан-бутан), додають речовини, які мають різкий запах при відносно невеликій концентрації – одоранти.

За призначенням системи сигналізації поділяються на: оперативну, попереджувальну і розпізнавальну.

Оперативна сигналізація застосовується в технологічних процесах, в випробувальних стендах, повідомляючи про включене, або включене обладнання, про досягнення заданих параметрів, а також для узгодження дій кількох працівників.

Попереджувальна сигналізація служить для попередження працюючого про виникнення небезпеки.

Розпізнавальна сигналізація призначена для виділення окремих видів обладнання, або найбільш небезпечних його зон, механізмів. Розпізнавальною сигналізацією є пофарбування у відповідні кольори балонів і трубопроводів, електричних проводок, кнопок і рукояток управління механізмами.

Сигнальні звукові та світлові пристрої розташовують так, щоб у зоні роботи обслуговуючого персоналу забезпечувались їх надійні чутність та видимість. У цехах і на робочих місцях вивішуються таблиці сигналів та інструкції про порядок пуску і зупинки обладнання.

Слід відмітити, що ефективність сигналізації в запобіганні небезпеки, що може виникнути, дуже залежить від уваги та навченості працюючих.

Запобіжні надписи, сигнальні фарбування.

З метою підвищення уваги працюючих, попередження їх про можливу небезпеку на робочому місці рекомендується фарбувати машини та устаткування у сигнальні кольори.

Є чотири сигнальних кольори: червоний, жовтий, зелений та синій.

Червоний колір – забороняючий, безпосередня небезпека, засоби пожежегасіння. В червоний колір фарбуються сигнальні лампочки, що сповіщають про небезпеку, внутрішні поверхні огорожуючи пристроїв.

Жовтий колір – попереджуючий; можлива небезпека. В жовтий колір фарбуються елементи виробничого обладнання, представляють небезпеку; підіймально-транспортне обладнання, елементи вантажозахватних пристроїв: огороження, межі підходів до запасних і евакуаційних виходів.

Синій колір – вказівний, інформація.

Для кращого сприймання сигнальні кольори слід використовувати на фоні контрастних кольорів: жовтий – на чорному, зелений чи червоний – на білому.

Для зниження рівня травматизму і підвищення культури праці будівельно-монтажне оснащення та устаткування обов'язково фарбують у жовтий сигнальний колір. У цей колір фарбують і посудини, що містять небезпечні шкідливі речовини. У зелений колір фарбують сигнальні лампи нормального режиму роботи обладнання. У червоний колір — внутрішні поверхні корпусів і кожухів, які огорожують рухомі і частини машин і механізмів, двері шаф струмоведучих елементів, трубопроводи гарячої води, електромашини, забороняючі знаки, сигнальні лампи "тривога" тощо. У синій колір фарбують вказівні знаки, місця для приєднання заземлювачів тощо. Відкриті трубопроводи фарбують у різні кольори, залежно від продукту, що транспортується: червоний — для пари; голубий — для повітря; коричневий — для масла; сірий — для кислоти; зелений — для води; темно-коричневий — для луку.

Попереднє фарбування у вигляді суцільних смуг наносять на обладнання, що обертається, а також на негабаритні вантажі (у вигляді прямокутників типу "зебра"). Колір одягу для осіб, які працюють у небезпечній зоні, має різко контрастувати з фоном місцевості.

Знаки безпеки.

Знаки безпеки призначені для привертання уваги працюючих до: безпосередньої або можливої небезпеки припису чи дозволу на виконання відповідних дій з метою забезпечення безпеки, а також для необхідної інформації. Якщо знак безпеки встановлено на воротах чи входних дверях приміщення, при в'їзді на об'єкт або ділянку, це значить, що його дія поширюється на все приміщення, на весь об'єкт або ділянку.

Знаки безпеки повинні контрастно виділятися на ні и колишньому фоні і знаходитись у полі зору людей, яких вони стосуються. Форма, розмір і колір знаків безпеки повинні відповідати чинним стандартам.

Знаки безпеки можуть бути: забороняючі (червоний), попереджувальні (жовтий), приписуючі (зелений) та вказівні (синій).

Забороняючі знаки: червоне кільце, білий фон, чорний малюнок. Заборонний знак відкритого вогню, використовується тоді, коли необхідно заборонити роботи з використанням відкритого вогню, оскільки це може призвести до пожежі або вибуху. У пояснювальному написі знака завжди є слово "Заборонено", наприклад "Заборонено використання відкритого вогню", "Заборонено палити".

Попереджувальні знаки: чорний трикутник, жовтий фон, чорний малюнок. Пояснювальні написи розпочинають словом "Стій", наприклад "Стій! Охоронна зона ЛЕП. Роботи заборонено", "Стій. Обрив провoda. Не підходити".

Запобіжні знаки призначені для попередження про можливу небезпеку.

Знаки небезпечних зон попереджують, наприклад, про розташування зон обвалів, сховищ отруйних або шкідливих речовин. У знаку може бути пояснювальний напис, який залежить від конкретних умов, наприклад: "Небезпечна зона. Працює кран", "Небезпечна зона. Тихий хід".

Знаки небезпеки падіння необхідно встановлювати на відкритих та неогороджених ямах, котлованах тощо. Основне слово на таких знаках — "Бережись". Наприклад: «Бережись. Пройом (яма, котлован тощо)».

Знаки небезпеки поранення попереджують небезпеку, що пов'язана з гострими предметами, арматурою тощо. Основне слово — «Обережно». Наприклад: "Обережно. Гострі предмети». Знаки небезпеки руху попереджують про небезпеку пов'язану з рухом транспорту, будівельних машин тощо. Приклади: "Бережись. Рух транспорту", "Бережись електрокари". Приписуючі знаки: зелений квадрат, білий фон, чорний малюнок. Приписуючі знаки призначені для дозволу відповідних дій працюючих тільки після виконання конкретних вимог безпеки (обов'язкове використання працюючими засобів індивідуального захисту тощо), вимог пожежного захисту.

Знаки із зазначенням засобів індивідуального захисту вміщують приписи щодо обов'язкового використання запобіжних поясів, касок, окулярів тощо. Кожен знак : символічне зображення відповідного засобу індивідуального захисту. Наприклад: "Тут працювати у запобіжному поясі (касці, захисних окулярах, рукавицях тощо) ".

Вказівні знаки: синій прямокутник, білий фон, чорний або червоний малюнок. Вказівні знаки призначені для зазначення місцезнаходження різних об'єктів і пристроїв, пунктів питної води, пожежних кранів, сховищ, майстерень тощо. На вказівних знаках можуть бути такі пояснюючі слова "Безпечний прохід ліворуч", "Запасний вихід". Знаки засобів першої допомоги потерпілому інформують про місцезнаходження пунктів першої допомоги, наприклад "Аптечка ліворуч, 30 м".

План евакуації з приміщень у випадку аварії.

План евакуації під час аварії — документ, у якому вказані евакуаційні шляхи й виходи, встановлені правила поведінки людей, а також порядок і послідовність дій персоналу, який обслуговує об'єкт на випадок аварії. При розробці плану евакуації працівників із приміщення особливу увагу приділяють шляхам евакуації. У випадку аварії евакуаційні шляхи повинні забезпечувати безпечну евакуацію всіх людей, які знаходяться в приміщенні, через евакуаційні виходи. Виходи є евакуаційними, якщо вони ведуть з приміщень: а) першого поверху назовні безпосередньо або через коридор, вестибюль, сходову клітку; б) будь-якого поверху, крім першого, до коридору, який веде до сходової клітки; в) до сусіднього приміщення на тому ж поверсі, яке забезпечене евакуаційними виходами. Виходи назовні дозволяється передбачати через тамбур. Евакуаційних виходів із будівлі з кожного поверху повинно бути не менше двох. Ширина шляхів евакуації повинна бути не менше 1 м, дверей — 0,8 м. Встановлення гвинтових сходів, підйомних дверей і воріт, а також дверей, обертаються, і турникетів на шляхах евакуації не дозволяється. Двері на шляху евакуації повинні відчинятись у напрямку виходу із будинку. Зовнішні евакуаційні двері будинків не повинні мати засовів, які можуть бути відчиненні ззовні без ключа.